

**OLIV TA'LIM TALABALARIDA LIDERLIK QOBILIVATINI
RIVOJLANTIRISH**

Andijon davlat pedagogika instituti oqituvchisi

PhD. Shobduraximova Umriniso

Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika yonalishi

1-bosqich magistranti

Abduqaxxorova Moxinur Nodirbek qizi

Annotatsiya. *Ushbu maqola oliy ta'lim talabalarida liderlik qobiliyatini rivojlantirishning bir necha usullari, ularning foydali taraflari muhokama qilinadi. Hozirgi kunda talabalarining liderlik qobiliyatini oshirish bo'yicha turli usuldagi metodlardan foydalanib kelinmoqda. Ushbu metodlar orqali talabalardagi yashirin liderlik qobiliyatlari aniqlanib, ulardan to'g'ri foydalanish bo'yicha pedagogik ko'nikmalar hosil qilinmoqda.*

Kalit so'zlar. *Liderlik qobiliyati, pedagogik ko'nikmalar, innovatsion texnologiya, texnologik ta'lim,*

Kirish. Tez shiddatda yangilanayotgan ushbu davrda, ixtirolar, ilmiy tadqiqotlar, innovatsion g'oyalar, texnik ishlanmalar va ularni to'g'ri boshqarish o'ta muhim sanaladi. Aynan ularning ko'lami va sifati raqobatdosh, kadrlar yetishib chiqishida asosiy o'rin egallaydi.

Ma'lumki, har qanday guruh, tashkilot, jamoa-bo'linmada tan olingan obro'-e'tiborga ega bo'lgan shaxs mavjud bo'lib, u mazkur tashkilotning faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi, bu o'zini boshqaruv harakatlari sifatida namoyon qiladi. Buni Amir Temurning "Azmi qat'iy tadbirkor, hushyor, mard va shijoatli bir kishi mingta tadbirsiz va loqayd kishidan afzaldir", degan fikri ham rasdiqlaydi. Bugungi kunda biz bunday shaxslarni liderlar deb ataymiz.

Lider so'zi inglizcha "leader" – yetakchi, boshliq, rahbar biror siyosiy partiya yoki tashkilotning rahbari, yo'l boshchisi ma'nolarini anglatadi. [1]

Lider qanday qanday hususiyatga ega bo'lishi lozim? Yetakchilikning ya'ni liderlikning asosiy xususiyatlari quyidagilar:

- mas'uliyatli va qiyin qarorlarni qabul qilish qobiliyati, ular uchun tegishli javobgarlikni o'z zimmasiga olish istagi;
- shaxsiy manfaatlar uchun emas, balki odamlarning umumiy manfaatlari va manfaatlari haqida qayg'urish;
- odamlarni butunlay ixtiyoriy asosda boshqarish qobiliyati;
- xarizma va tabiiy ta'sir kuchiga ega bo'lish;
- guruh tomonidan etakchiga bo'lgan ishonch va kuchli hokimiyat mavjudligi;
- xatolarni tan olish qobiliyati va mag'lubiyat uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish, bundan shaxsiy xatolarni qidirish.

Bir qarashda liderlik rahbarlik kabi ko'rinishi mumkin. Qisman to'g'ri, ammo ularning o'zaro farqli jihatlari mavjud.

Birinchidan, lider har doim parda ortida va o'z-o'zidan aniqlanadi, rahbar esa rasmiy ravishda tayinlanadi.

Ikkinchidan, rahbar u bilan chambarchas bog'liq bo'lgan ma'lum bir guruh vakili bo'lib, yetakchi, aksariyat hollarda, guruhdan ajraladi.

Uchinchidan, liderning asosiy sohasi - bu shaxslararo munosabatlar, rahbar esa rasmiy munosabatlardir. rahbarning ixtiyorida juda ko'p tashqi ma'lumotlar mavjud, qonuniy sanksiyalarni qo'llash mumkin, ya'ni u rasmiy shaxs. Ilmiy tilda guruhga kuchli va ta'sirchan ta'sir ko'rsatadigan rasmiy rahbar, ya'ni uning ta'siri pozitsiyaga bog'liq bo'lsa, "bo'ysunuvchilar" ga ta'sir qiladi.

Norasmiy rahbar - bu kompaniyada egallagan joyidan qat'i nazar, yetakchilikni ta'minlaydigan shaxs. Uning harakatining mohiyati ijtimoiy bo'lib, u "izdoshlariga" qaratilgan bo'ladi.

Yuqorida sanab o'tilgan xususiyatlar shaxsda yillar mobaynidagi tajriba va tug'ma iste'dod asosida shakllanib boradi.

Taʼlim jarayonida yoshlarning liderlik xususiyatlarini rivojlantirishda nimalarga eʼtibor qaratish zarur. Bu borada quyidagi jihatlarga eʼtibor qaratish muhim ahamiyat kasb etadi:

Xatarlarni (risklarni) oʻz zimmasiga olish va muvaffaqiyatsizliklardan oʻrganish. Muvaffaqiyatsizliklardan qochib qutulish va har doim hayotda muvaffaqiyatli boʻlish mumkin emas. Shu sababli yosh avlod uchun har bir muvaffaqiyatsizlikdan saboq olish va hayotda davom etish juda muhimdir. Ular tavakkal qilishdan qoʻrqmasliklari kerak va muammolarga duch kelgan holatda tegishli saboqlarni olishni oʻrganishlari lozim. Xato qilmaydiganlar hayotda oʻsmaydilar. Rasmiy taʼlim tizimi shunday yoʻlga qoʻyilishi kerakki, bu oʻquvchilarni tavakkal qilishga undaydigan va ularni xato va kamchiliklari uchun jazolamaydigan boʻlishi lozim. Insonning aql-idroki oʻsishi va hayotdagi yuksalishi orttirgan tajribalari orqali boʻladi.

Xulosa qilib aytganda yoshlarda liderlik xususiyatlarini rivojlantirish uchun bugunda kunda mamlakatimizda barcha sharoitlar yaratilgan. Buni Oʻzbekiston Respublikasi “Yoshlarga oid davlat siyosati toʻgʻrisda”gi qonuni, “Taʼlim toʻgʻrisda”gi qonunlarda oʻz aksini topganligida koʻrishimiz mumkin. Ushbu normalarni amaliyotga tatbiq etish yoshlarda liderlik xususiyatlarini namoyon boʻlishida muhim rol oʻynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Oʻzbek tilining izohli lugʻati. –T. “Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyoti. 2013. 497-b.
2. Chemers M. (1997) *An integrative theory of leadership*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. ISBN 978-0-8058-2679-1
3. K.Turaev Yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish. Yangilanayotgan jamiyatda yoshlarning ijtimoiy faolligi: muammo va yechimlar. Respublika ilmiyamaliy konferensiyasi maqolalar toʻplami. –T. 2020. 14-b.
4. Икрамов Р.А., Хожиев Р.Б. (2020). Воспитание гармонично развитого поколения является приоритетом государственной молодежной политики. Вестник науки и образования. № 14 (92). Часть 1. С. 88-90.